

Dolderse Kroniek

Villa Chr. Pleines ca. 1910

7e jaargang nr. 1 - januari
2004

uitgave van de
Historische Vereniging Den Dolder

Historische Vereniging Den Dolder

Opgericht 9 april 1997.

7e jaargang nr. 1, januari 2004

Verschijnt in de maanden: januari, mei en september.

Bestuur

Voorzitter: Bodes de Vries, Willem Coxlaan 12,
3734 BW Den Dolder.
tel. 030-2283082

Secretaris: Mieke van der Ploeg, Pleineslaan 61,
3734 EM Den Dolder.
tel. 030-2288252

Penningmeester: J.W.A. Geel, Eekhoornlaan 33
3734 GW Den Dolder
tel. 030-2283855

Redactie

Mieke van der Ploeg (zie boven)
Hoofdredactie.
Albert van Silfhout, Joh. v. Duurenlaan 20,
3734 VD Den Dolder.
tel. 030-2293522

Tekstvoorstellen en reacties naar de redactie.

Alle rechten voorbehouden.

Overname uit deze uitgave is alleen toegestaan na schriftelijke toestemming van het bestuur van de Historische Vereniging Den Dolder.

De contributie bedraagt 13.60 Euro per jaar.

Betaling is mogelijk: Kontant bij de penningmeester,
of op postrekening 7739816 t.n.v. **Historische Vereniging Den Dolder.**

De homepage op internet van de vereniging is:

<http://www.geocities.com/albvs/dendolder>

ISSN: 1389-0026

Redactioneel

In de eerste plaats wensen het bestuur, de redactie en alle medewerkers van de Historische Vereniging Den Dolder u een voor spoedig en gezond 2004.

Een welgemeend excuus aan de heer Hoekman, wiens naam in het redactioneel van het vorige nummer verkeerd was geschreven.

Het zevende deel van de school met den bijbel gaat vooral over de personele problemen. Het blijkt dat de heer Lasterie door ziekte van de heer de Heus, voor twee moet werken en dat met plezier doet.

Een bericht uit Dokkum over de vondst van twee cadeauartikelen van zeepfabriek de Duif.

Het tweede deel van de Maria-Christina kerk beschrijft de symboliek van het liturgisch centrum.

Omdat de kerk niet compleet is zonder het orgel, heeft de redactie toestemming gekregen van de heer Jean Telder om een artikel wat hij geschreven heeft naar aanleiding van de restauratie van het orgel in 1997 te herpubliceren.

Wij wensen u veel leesplezier.

De redactie.

Eene school met den Bijbel (7)

Het jaarverslag van 27 augustus 1912 betreffende het schooljaar 1911 - 1912 beperkt zich tot informatie die niet aan de orde is gekomen in de bestuursverslagen van dat jaar.

“De onderwijzer, de Heer de Heus is reeds langer dan vier maanden ernstig ziek en het is zeer de vraag of hij spoedig zal herstellen. Gelukkig bleef de Heer Lasterie van ziekte verschoond en doet en deed hij met vier klassen even opgewekt zijn werk als anders met twee, en al moet natuurlijk het onderwijs er eenigszins onder lijden, waar onze school voor drie leerkrachten is ingericht, een woord van lof en dank komt den Heer Lasterie toe voor de wijze waarop hij tracht “het lijden“ zoo min mogelijk te doen zijn.”

In positieve zin komt nu ook het handwerkonderwijs ter sprake.

“In de maand Mei l.l. is besloten om bij wijze van proef, tot aan deze vergadering, de extra handwerklessen gratis te doen geven, in de hoop dat er dan meer gebruik van zou worden gemaakt. Die hoop is dan ook verwezenlijkt, daar de meeste kinderen die lessen nu geregeld volgen.”

“Het station, waarin ik in mijn vorige verslag melding maakte, laat nog steeds op zich wachten, het postkantoor is evenwel in aanbouw. Voorts zij nog gememoreerd dat de naam van “de Dolderscheweg” is veranderd in “den Dolder”.

Wegens het huwelijk van den Heer Pleines, onze Voorzitter is deze vergadering, die anders op 27 augustus of daaromtrent wordt gehouden, tot heden uitgesteld.”

De bestuursvergadering op 23 september 1912 is bijna geheel gewijd aan zaken het personeel betreffende.

“Ingekomen is een schrijven van den Heer G.J. den Heus, waarin hij met het oog op zijn langdurige ziekte, verzoekt voor zijne rekening een tijdelijk onderwijzer te willen aanstellen. De Heer Lasterie komt ter vergadering. Met algemeene stemmen wordt besloten aan het verzoek van den Heer de Heus te voldoen, mede als een bewijs dat men hem graag als onderwijzer wil behouden. De advertentie in “Onze Vacature” wordt vastgesteld als volgt:

“Christelijke School den Dolder, gemeente Zeist. Wegens ziekte wordt zoo spoedig mogelijk gevraagd een onderwijzer, voor een half jaar.

Aanmelding bij den secret. W.B. Schouten, Lage Vuursche.”

Wegens het vertrek van Mej. van Amstel op Maandag 30 september, zullen de Heeren Prang en Schouten des middags om 3 uur op school komen, terwijl den volgenden morgen ten half negen ure, de Heeren Pleines en van der Meij op school zullen komen, ter installatie van de nieuwe onderwijzers Mej. Koning.”

“De Heer Lasterie deelt mede dat de leerlingen van de 5^e en 6^e klasse 2 cts per week afdragen voor een schoolreisje, en verklaart de Heer Pleines zich bereid om het ontbrekende geld voor een reisje naar Amsterdam, bij te passen, hetwelk natuurlijk dankbaar wordt aanvaard.

De kinderen van de vier lagere klassen zullen Zaterdag a.s. op school worden getraceerd van het geld dat de Gemeente voor de school heeft beschikbaar gesteld. De bedoeling is dat de twee hoogste klassen om de twee jaar zulk een schoolreisje zullen mogen maken.”

Een week later komt het bestuur bijeen om de binnengekomen sollicitatiebrieven te bespreken.

“Er hebben zich tot dusver 21 sollicitanten aangemeld. Enkele brieven zijn door de Heer Pleines gemerkt n.l. die welke naar zijne meening het eerst in aanmerking komen. Besloten wordt om alhier proefles te doen geven de Heeren J.A. Wagtenonk te Utrecht,

S. van Dalen te Brakel en J. Danes te Dedemsvaart, allen Ned. Hervormd. De eerste, Dinsdagmiddag half twee en beide anderen Woensdagmorgen."

Het schoolreisje naar Amsterdam blijkt al achter de rug te zijn.

"De Heer Lasterie deelt mede dat het schoolreisje naar Am'dam prettig is verlopen en dat de kosten hebben bedragen f 1,44 per kind."

Schoolklas ± 1927 met Meester Lasterie

"Er is vroeger besloten dat op de algemeene vergadering de door de kinderen gemaakte handwerken zouden worden tentoongesteld, doch wegens het vertrek van Mej. van Amstel vervalt die tentoonstelling."

De Heer Prang deelt mede dat de vroegere toezegging van den Heer Pleines betreffende de rente van f 10000.—, die bij het eventueel overlijden van de laatste, ter beschikking van onze Vereeniging zou komen, nu eenigszins is gewijzigd en notarieel is beschreven. De zaak is nu aldus: "Zoodra de Heer Pleines ophoudt de Ver.g. te steunen, zooals hij nu doet, of bij zijn onverhoopt overlijden, ontvangt de Ver.g. een bedrag van f 10000.— (Tien duizend Gulden), waarvan de rente mag worden gebruikt. Het kapitaal zelf mag niet worden aangesproken. Wordt de school echter opgeheven of beantwoordt deze niet meer aan het doel van de stichting, omschreven in artikel I van de statuten, dan vervalt het geld weder aan de rechtmatige erven van den Heer Pleines."

Is deze afspraak ook gehonoreerd, nu de locatie Hazenbosch gesloten is?

De volgende dag vindt de algemene vergadering plaats, waarop

"15 leden aanwezig zijn, benevens Mej. (?) Lasterie en de nieuwe onderwijzeres Mej. K. Koning."

Vervolgens doet de heer Lasterie mededeling van het overlijden van een leerling(e) en de vergadering gaat over tot de orde van de dag. Een naam wordt niet eens vermeld!

"De Heer Lasterie deelt mede dat een van zijne leerlingen is overleden en zegt hij dat dit voor 't eerst is, zoolang hij onderwijzer is."

"De voorzitter geeft den leden in overweging om bij volgende Algemeene vergaderingen ook de vrouwen mede te brengen, waarna hij het woord geeft aan den Heer Lasterie tot het houden van eene lezing."

Eerst heet de Voorzitter Mej. Koning nog welkom en maakt zijne verontschuldiging dat hij dit niet eerder heeft gedaan, daar zij nogal ver van hem afzit, had hij haar nog niet eerder gezien. Het is hem aangenaam dat hij haar op deze vergadering aanwezig ziet, opdat de ouders met haar kunnen kennismaken. Hij spreekt de hoop uit dat zij hier vele jaren met genoeg en moge werkzaam zijn. De Heer H. v.d. Meij hoopt dat zij ook de ouders zal komen bezoeken, waartoe Mejuffr. Koning zich gaarne bereid verklaart.

De Heer Lasterie begint nu met te herinneren dat Dr. A. Kuyper zijn ontslag heeft genomen als kamerlid en schetst de invloed die van hem en zijne medestrijders is uitgegaan op het gebied van ons Christelijk Onderwijs. Hij stelt in het licht het groote verschil van den toestand van het Chr. Onderwijs bij het aantreden van Dr. Kuyper als kamerlid en nu bij zijn aftreden als zoodanig. Wij zijn nu zoover dat Christelijk en neutraal onderwijs voor het Rijk gelijk staat en moet nu het streven zijn dit ook te verkrijgen wat Gemeente-Bestuuren betreft....."

Op 5 oktober komt het bestuur bijeen om de voortgang m.b.t de vacature te bespreken.

"Sedert de laatste vergadering zijn nog twee sollicitatiebrieven in gekomen en wel van R.H. Veltkamp te Eibergen en C.W. Kok te Opheusden. Deze twee hebben ook proefles gegeven en wordt metalgemeene stemmen benoemd voor een half jaar, de Heer R.H. Veltkamp te Eibergen, van welke benoeming deze per telegram in kennis wordt gesteld, met verzoek zoo spoedig mogelijk in functie te treden."

De volgende vergadering op 27 november 1912 is weer een gewone bestuursvergadering.

*"Aan de orde is het teekenen van Mej. Koning van de verklaring op zegel, waarin zij erkent dat het Bestuur hêt recht heeft haar eer-
vol ontslag te verleenen bij eventueel overlijden van den Heer Pleines. Zij heeft daartegen overwegend bezwaar en daar het haar niet van tevoren gezegd is, wordt besloten haar van het teekenen van die verklaring te ontheffen."*

Voor het schoonmaken van de school wordt 90 cts per week betaald en 4 cts per kachel en per week, voor het aanmaken. De schoonmaakster meent dat dit te weinig is. Opgemerkt wordt echter dat de vacantie wordt doorbetaald, doch voor de jaarlijkse schoonmaak wordt niets gegeven. Besloten wordt om tegen 12 cts per uur te betalen tot hoogstens f 1.— per week.

Het komt herhaaldelijk voor dat er ruiten breken en wordt besloten die ruiten voortaan door de schuldigen te doen betalen. De ramen zullen echter van ringen worden voorzien om ze te kunnen vastzetten."

De laatste vergadering van het jaar, op 18 december 1912, is wel bijzonder kort, althans voor zover dat uit de notulen is op te maken.

"18 December 1912

De Heer van Drie is buiten zijn schuld afwezig. Gevraagd wordt om ditmaal de vacantie in plaats van op Vrijdag, op Maandag weer te doen beginnen, waartoe na eenige discussie wordt besloten.

Hierna sluiting."

Pas drie maanden later, op 20 maart 1930, komt het bestuur weer ter vergadering bijeen.

“De Heer Lasterie deelt mede dat er 2 kinderen op school zijn van 13 jaar oud, die dus van school zouden kunnen gaan. Ze zijn echter achterlijk, de eene, van Straten zit pas in de derde klasse, doch er is niets mede te beginnen en daar ook zijn ouders hem liever thuis hebben, wordt daartoe besloten.

De andere Mijntje Kraaikamp, zit in de vierde klasse. Ook haar ouders zouden haar liever thuis hebben, doch de Heer Lasterie heeft daartegen ernstig bezwaar. Hij zou het zelfs een misdaad achten dat kind nu al van school te doen. Hij heeft met de ouders gesproken, maar zij blijven bij hun besluit om het kind van school te nemen. De Heer Lasterie wil hen nu een brief schrijven, die hij voorleest en die hierop neerkomt, dat hij constateert met onverschuldige ouders te doen te hebben en waarbij hij dreigt, indien zij bij hun besluit blijven, dat dan de andere kinderen uit datzelfde gezin 15 cts per week moeten betalen.”

De heer Lasterie blijkt hart te hebben voor zijn kinderen en maakt van zijn hart trouwens ook geen moordkuil. Zo onverbloemd iets zeggen tegen ouders, kan (helaas) niet meer.

Rob Haars

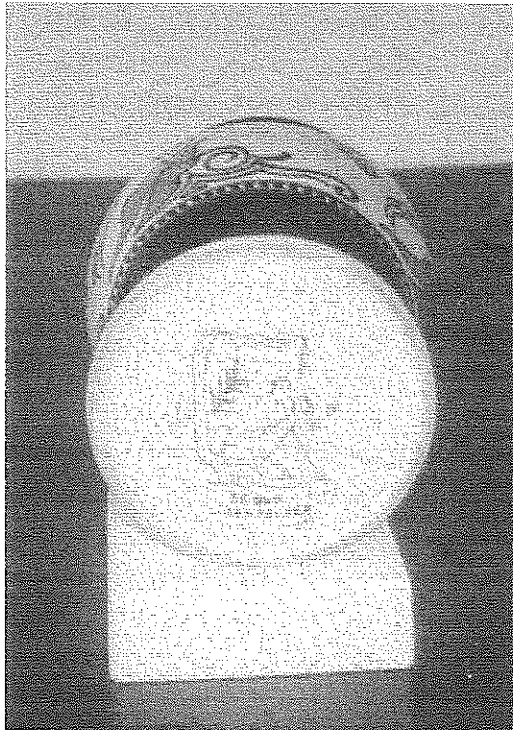
Een ontdekking in Heerenveen

In een eerder nummer van de Dolderse Kroniek (jrgng 1 nr.3, sept 1998) werd geschreven over de bijzondere cadeaus die zeepfabriek De Duif via spaarzegels ter beschikking stelde.

Het ging onder meer om produkten van Gouds plateel. Als je zoiets leest denk je: zouden zulke vazen nog ergens te vinden zijn? Welnu, onlangs doken er nog twee op, bij iemand in Heerenveen. Twee prachtige vazen, met mooie kleuren. En dat ze echt van De Duif afkomstig zijn, dat bewijst wel de onderkant.

Daarop staat een tekening waarvan (natuurlijk!) een duif onderdeel is en, om elke vergissing te voorkomen, staat er ook nog eens de tekst bij: De Duif Den Dolder.

Wellicht zijn er nog meer van zulke vazen in Nederland, maar op rommelmarkten, bij antiquairs of in kringloopwinkels ben ik ze nog nooit tegen gekomen, en wie er één of meer heeft weet misschien niet welk een kostbare schat dat is!
Of vergis ik mij, en zijn er nog veel exemplaren bekend?

Dokkum, juli 2003

Nico W.J. Spielman

De Maria Christina Kerk van binnen uit 2.

In de achterwand in de nis, een soort absis, bevinden zich nog drie kleine ronde ramen met van links naar rechts het Lam Gods met kruisvlag en kruis;

de doorboorde hand van Christus in het Logos-gebaar als teken van schepping of zegening;

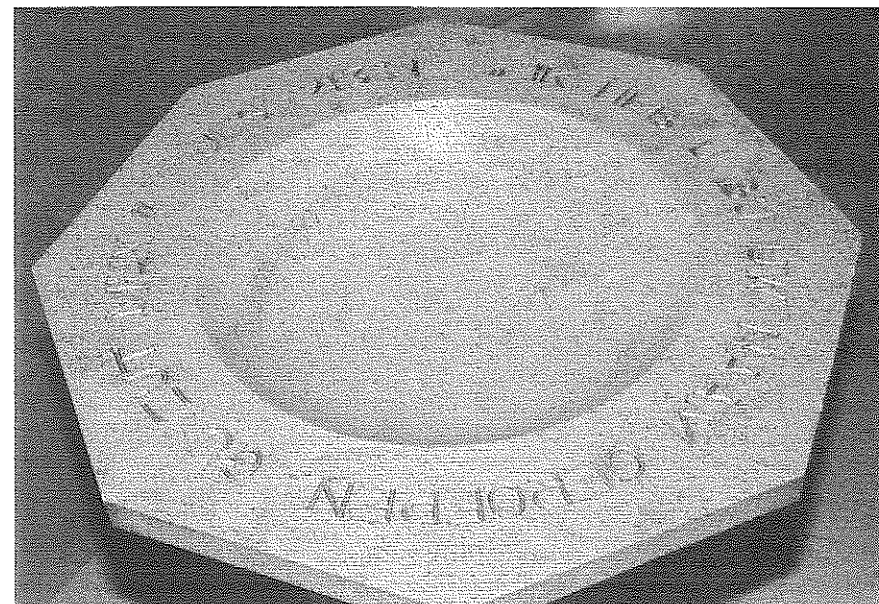

tenslotte in het laatste raam een kruis en een duif (Heilige Geest).

Door alle drie ramen is de regenboog afgebeeld als teken van Gods belofte aan Noach om na de Zondvloed de wereld nooit weer een dergelijke ramp te laten overkomen.

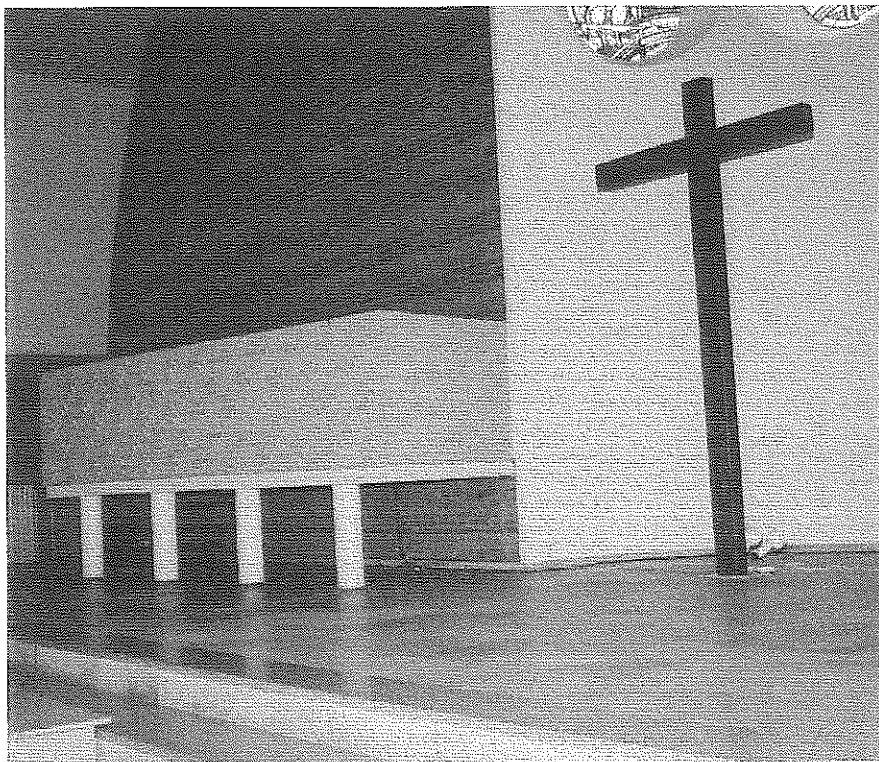

In de achterwand is, verzonken in het metselwerk, veelvuldig de duif, het symbool van de Heilige Geest (Pinksteren) aangebracht.

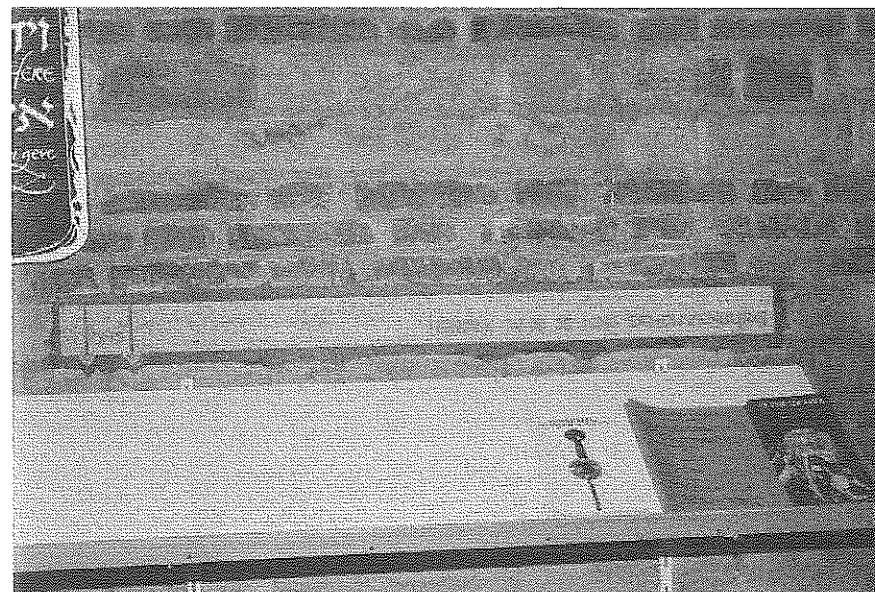

Voor de achterwand, het liturgisch centrum, zien we opgesteld:
- het Doopvont, teken van het begin van het optreden van Jezus,
symbool voor de vergeving van zonden.

- de Avondmaalstafel, verwijzend naar het einde van het aardse optreden van Gods Zoon en het symbool van de gemeenschap van alle gelovigen.

- de Kansel, in de vorm van een stenen graf (Goede Vrijdag), van waaruit na de Opstanding (Pasen), telkens het Woord dat Vlees geworden is (Blijde Boodschap), wordt verkondigd. Alle drie bij elkaar en evenwaardig.

In het liturgisch centrum treft men tevens een verwijzing naar de grote geloofs-gemeenschappen aan (Oecumene):

- het Latijnse kruis, naar de protestantse en katholieke kerken,
- het veelvuldig op de kansel afgebeelde Byzantijnse kruis, naar de oosterse orthodoxe kerk,
- de Nis, die een verwijzing kan zijn naar de islamitische gebeds-nis in de moskee.

Het liturgisch centrum is verhoogd, een bema, de opgang naar de berg Golgotha (het Lijden) of naar het Hemelse Jeruzalem (de Verlossing).

Het geheel werd aanvankelijk door een wijdse blauwe hemel overkoepeld.

Ing. H. Hoekman.

Het Vierdag-orgel, een metamorfose

Het moet voor de kerkelijke gemeenschap rond de M.C.-kerk een feestelijke ervaring zijn geweest, toen rond 1966 afscheid kon worden genomen van het harmonium dat vele jaren lang de gemeentezang had ondersteund. Orgelmaker Vierdag leverde in dat jaar één van de vele door hem gebouwde orgels op in onze kerk.

Zoals gebruikelijk werd de bouw begeleid door een adviseur, in ons geval Willem Hülsmann, destijds organist van de St. Joriskerk te Amersfoort.

Terecht was men er blij mee, want het voldeed geheel aan de eisen van die dagen. De dispositie-opbouw (register-opbouw) en de opbouw van het gehele instrument zijn geheel in de orgelbouwestijl van de jaren-zestig.

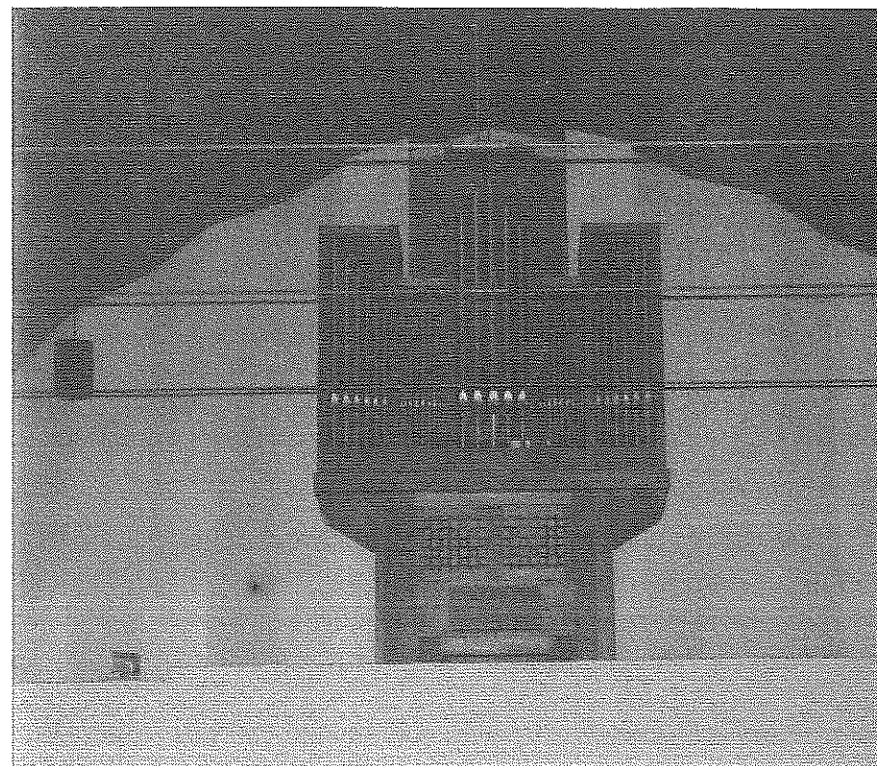
Vele jaren lang is het orgel bespeeld door organiste mej. Wiersma. Zij deed dit tot op hoge leeftijd.

Toen er gast-organisten haar diensten gingen overnemen, werd duidelijk, dat er toch wat wensen waren gegroeid ten aanzien van het orgel.

De ontwikkelingen in de orgelbouw hebben niet bepaald stilge staan. Het orgel in onze kerk dateert uit de tijd die men in de orgelbouw de tijd van de Neo-Barok noemt, de tijd van de eerste oriëntering op het bouwen volgens de historische principes. Elke orgelmaker experimenteerde op eigen wijze, zo ook orgelmaker Vierdag. Dat in deze niet elk experiment als geheel geslaagd kan worden betiteld moge duidelijk zijn.

Toen Vierdag zijn orgel in onze kerk voltooid was de herbezinning op het bouwen van de speelmechaniek nog niet geheel voltooid. Dit is duidelijk in het orgel herkenbaar. Ook het intoneren van het pijpwerk, de uiteindelijke klankgeving kon nog niet stoeien op een rijke ervaring in deze. De windvoorziening moest zo strak mogelijk zijn, dus het bouwen van grote blaasbalgen werd achterwege gelaten.

Wie als organist de ontwikkelingen in de orgelbouw op de voet heeft gevolgt heeft dus ten aanzien van het orgel Vierdag toch een aantal wensen.

Na 25 tot 30 jaar is elk orgel aan een onderhoudsbeurt toe. Alle bewegende onderdelen moeten opnieuw worden afgesteld en het pijpwerk en eventuele stemschade of andere mankementen worden gecontroleerd. Ook de windvoorziening moet dan geheel worden nagezien.

Toen medio oktober van 1996 de benoeming van de nieuwe cantor-organist een feit was, was bij de onderhandelingen een wensenpakket ten aanzien van het orgel mede onderwerp van bespreking. Al heel vlug waren de leden van het College van Beheer en de nieuw benoemde functionaris het er over eens, dat er aan het orgel het nodige moest

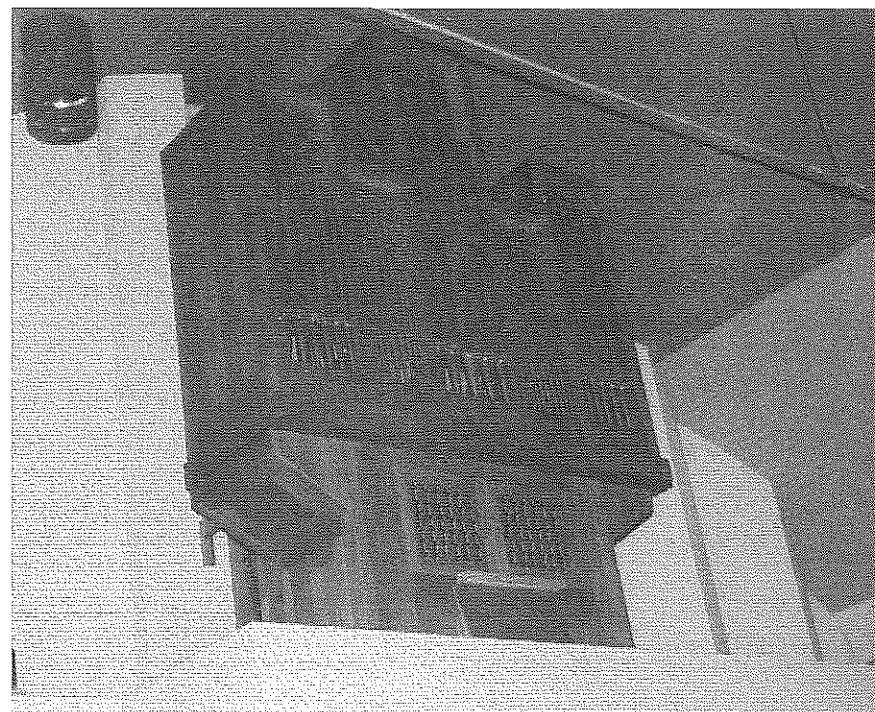
gebeuren, wilde het in de komende jaren weer tot tevredenheid kunnen dienst doen.

Het advies werd in handen gelegd van de Orgelbouw Advies Commissie van de Gereformeerde Organistenvereniging. Namens deze commissie was het mede dr. A.J. Gierveld te Vleuten, die de supervisie op het werk had namens het College van Beheer. Hij verrichtte ook de eindkeuring.

Offerten bij drie orgelmakers werden aangevraagd. De opdracht werd gegund aan de orgelmakers BAG te Enschede, de orgelmakers die het bedrijf van Vierdag na faillissement voortzetten en ons orgel in onderhoud hadden.

Op 14 april 1997 werden de werkzaamheden aangevangen. Aanvankelijk dacht men het werk binnen vier tot vijf weken te kunnen klaren. De werkelijkheid bleek anders. In juni werd het werk voorlopig opgeleverd en begin augustus werd het geheel voltooid. Het orgel werd op 14 september 1997 officieel weer in gebruik genomen, maar de gemeente had het orgel al een aantal keren kunnen beluisteren tijdens de diensten op zondag.

Bij het onderhoudswerk is de windvoorziening niet gewijzigd. Een nieuwe orgelventilator is geplaatst waardoor het hinderlijke bijgeluid van de oude motor tot het verleden behoort. Wel werd de winddruk van de pijpen aangepast, i.e. verlaagd, waardoor de orgelklank zijn eerste agressiviteit kwijtraakte. De speelmechaniek is waar mogelijk hersteld en van nieuwe vilt voorzien. De verfijnde uitregeling heeft de orgelmaker een aantal grijze haren bezorgd. Het pedaalklavier werd aangepast in de vormgeving aan de huidige normen. De windladen van het orgel zijn door Vierdag goed gemaakt. Toch konden schadelijke gevolgen van het voormalige verwarmingssysteem van onze kerk duidelijk worden geconstateerd. Herstel van deze schade aan de windladen heeft een groot aantal werkuren extra gevraagd van de orgelmaker.

Ook is veel aandacht besteed aan de klank van het orgel. Toen de dispositie (registerplan) van het orgel werd vastgesteld was het streven het orgel zo helder mogelijk te laten klinken. Pas vele jaren later kwam men tot het inzicht dat een orgel met een wat meer grondtoonrijke intonatie veel beter geschikt is voor het begeleiden van de gemeentezang. Zo werd de wens realiteit door de Nassard 1 1/3' te wijzigen in een Quint 2 2/3' zodat de klankopbouw geen 'gat' zou vertonen. Door deze ingreep is het tweede manuaal, i.c. het borstwerk veel beter bruikbaar geworden.

Alle pijpwerk is door de handen van de orgelmaker gegaan en opnieuw klank gegeven. De toon is meer belijnd en draagkrachtiger, de totaalklank veel minder agressief. Een groot probleem was de veel te hoge stemming van het orgel.

Alles is er aan gedaan de stemming van de a' zo dicht mogelijk bij de norm (= 220Hz) te brengen. Hierdoor hoort het zingen op "verhoogde toon" definitief tot het verleden.

Al met al mogen we terugzien op een "geslaagde operatie" waarbij de patient beslist niet is overleden, maar juist als herboren is opgestaan. Wij vertrouwen er op dat het orgel, bij geregeld onderhoud en stemmen, weer vele jaren achtereen kan functioneren temidden van de zingende gemeente.

De orgelmaker wordt ten zeerste bedankt voor zijn inzet.

Jean Telder.

Uit "Onderweg" een uitgave van:
De Federatie Gereformeerde kerk/Hervormde gemeente Den
Dolder
26e jaargang nr 01 september 1997

Lekker gezellig. **Remia**

**Remia Den Dolder:
Sauzenhart van
Nederland.**

